Cyngor Castell-nedd Port Talbot
Neath Port Talbot Council

DIOGELU PLANT

YSGOLION CASTELL-NEDD PORT TALBOT

Polisi Diogelu ac

Amddiffyn Plant ar gyfer Ysgolion

(Awst 2025)

Cynnwys

Cynnwys 1

Cyflwyniad 2

Polisi Enghreifftiol ..... **Error! Bookmark not defined.**

Cyfrifoldebau'r Unigolyn Diogelu Dynodedig 17

Cyfrifoldebau cyrff llywodraethu 23

Diffiniadau a dangosyddion cam-drin plant 25

Camfanteisio ar Ymddiriedaeth 31

Dyma'ch cysylltiadau yn yr awdurdod lleol: 33

Cyflwyniad

Mae'r polisi diwygiedig hwn yn cynnwys polisi diogelu ac amddiffyn plant enghreifftiol ar gyfer ysgolion a gwybodaeth gyfeiriol ychwanegol fel atodiadau.

Mae tudalennau 4 i 16 yn bolisi diogelu ac amddiffyn plant enghreifftiol a thudalennau 17 i 33 yn atodiadau (gwybodaeth ychwanegol); rhaid i gyrff llywodraethu eu personoli a'u mabwysiadu i'w defnyddio ym mhob ysgol. Mae'r dogfennau hyn wedi'u cyfuno fel eu bod yn hawdd eu defnyddio.

Mae'n rhaid i staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu yn ysgolion Castell-nedd Port Talbot gydnabod eu dyletswyddau cyfreithiol o dan rhan 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, Adran 28 o Ddeddf Plant 2004, Adran 175 o Ddeddf Addysg 2002 a dogfen Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 2022 a chymryd eu cyfrifoldebau i amddiffyn a diogelu plant er budd pob plentyn o ddifri.

Mae **rhan 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014** yn gosod dyletswydd ar *'bartneriaid perthnasol' a'r tîm troseddwyr ifanc perthnasol i roi gwybod i'r awdurdod lleol am blentyn sydd mewn perygl mewn amgylchiadau penodedig ac i 'bartneriaid perthnasol' roi gwybod i'r awdurdod lleol am unrhyw oedolyn sydd mewn perygl mewn amgylchiadau penodedig.* Mae **adran 28 o Ddeddf Plant 2004** yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol a'u hasiantaethau partner i *"ddiogelu a hyrwyddo lles plant".* Yn ogystal, mae **adran 175 o Ddeddf Addysg 2002** yn gofyn i awdurdodau lleol sicrhau bod ganddynt *"drefniadau ar gyfer arfer eu swyddogaethau gyda'r bwriad o ddiogelu a hyrwyddo lles disgyblion. Dylai ysgolion ddarparu amgylchedd diogel a sefydlog i blant a phobl ifanc a bod yn gallu eu dysgu am gadw'n ddiogel a sut i leisio'u barn os oes ganddynt ofidiau neu bryderon".*

Mae pob un ohonom yn cydnabod bod gwaith diogelu ac amddiffyn plant effeithiol yn gofyn am weithdrefnau cryf, cadarn a diogel, cydweithio rhyngasiantaethol da a gweithlu sy'n gymwys ac yn hyderus wrth ymateb i sefyllfaoedd.

Mae'r ddogfen bolisi hon yn darparu sail ar gyfer arfer diogelu da mewn ysgolion yng Nghastell-nedd Port Talbot. Caiff y polisi ei adolygu'n flynyddol neu wrth i newidiadau godi mewn deddfwriaeth allweddol.

Dylid darllen y ddogfen hon ar y cyd â'r ddogfen Cadw Dysgwyr yn Ddiogel; Gweithdrefnau Diogelu Cymru *a Chyfrolau 5 a 6 Canllawiau Rhan 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ar ymdrin ag achosion unigol* ac mae'n cyd-fynd â gweithdrefnau cenedlaethol perthnasol eraill ac yn adlewyrchu'r hyn y mae'r awdurdod lleol yn ei ystyried yn arfer diogel a phroffesiynol yn y cyd-destun hwn. Mae'n rhaid ystyried amddiffyn plant o fewn cyfrifoldebau "diogelu" ehangach gweithwyr proffesiynol sy'n cynnwys dyletswydd i gydweithredu o dan

Ddeddf Plant 2004 yn ogystal â'r ddyletswydd i adrodd am blant ac oedolion sydd 'mewn perygl' o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Rhaid bod gan bob ysgol a lleoliad addysgol arall yng Nghastell-nedd Port Talbot aelod dynodedig o staff â chyfrifoldeb am gydlynu gweithredu ar ddiogelu ac amddiffyn plant. Mae'r person hwn hefyd yn darparu ffynhonnell o arbenigedd a chyngor i'r holl staff. Adwaenir y person hwn yn Unigolyn Diogelu Dynodedig a dylai'r holl staff, gwirfoddolwyr, disgyblion, rhieni a gofalwyr ei adnabod yn ôl ei enw a'i olwg. Dylai pob lleoliad ddefnyddio taflenni gwybodaeth, posteri, lluniau a chynllunwyr ysgol i hyrwyddo'r wybodaeth ddiogelu hon i staff, disgyblion, ymwelwyr a rhieni/gofalwyr.

Mae gan staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu rôl hanfodol i'w chwarae wrth adnabod, cofnodi ac adrodd am ddangosyddion cam-drin neu esgeulustod posib i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig. Yna bydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn atgyfeirio ac yn cysylltu â'r Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc.

Polisi Diogelu ac Amddiffyn Plant ar gyfer ysgolion

Cyflwyniad

Mae ***YGG Tyle'r Ynn*** yn cydnabod yn llwyr y cyfraniad mae'n ei wneud i ddiogelu ac amddiffyn plant. Mae tair prif elfen i'n polisi:

- atal drwy'r addysgu a'r gefnogaeth fugeiliol a gynigir i ddisgyblion
- gweithdrefnau ar gyfer nodi ac adrodd am achosion, neu achosion posib o gam-drin. Oherwydd ein cysywllt beunyddiol â phlant, mae staff yr ysgol mewn sefyllfa ddelfrydol i weld arwyddion allanol o gam-drin.
- rhoi cefnogaeth i ddisgyblion sydd efallai wedi'u cam-drin yn y gorffennol.

Mae ein polisi'n berthnasol i'r **holl** staff, llywodraethwyr a gwirfoddolwyr (gan gynnwys rhieni sy'n wirfoddolwyr), ymwelwyr a chontractwyr sy'n gweithio yn yr ysgol.

Bydd ein hysgol yn adolygu'r polisi'n flynyddol ac yn cwblhau archwiliad diogelu mewnol ac mae wedi ymrwymo i ddilyn unrhyw ganllawiau newydd.

Dylid darllen y polisi hwn ar y cyd â'r canlynol:
Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
Deddf Plant 1989 a 2004
Deddf Addysg 2002
Cadw Dysgwyr yn Ddiogel 2022
Gweithdrefnau Diogelu Cymru
Gweithio Gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl 2015

Datganiad Diogelu

Mae llywodraethwyr a staff ***YGG Tyle'r Ynn*** yn gwbl ymroddedig i lynu wrth adran 175 Deddf Addysg 2002 sy'n gofyn bod trefniadau ar waith gan Awdurdodau Lleol a Chyrff Llywodraethu ysgolion a sefydliadau a gynhelir er mwyn iddynt arfer eu swyddogaethau o ran diogelu a hyrwyddo lles plant. Mae'r Corff Llywodraethu ***YGG Tyle'r Ynn*** yn ymateb i amcan cadw plant a phobl ifanc yn ddiogel drwy:-

- greu a chynnal amgylchedd dysgu diogel i blant a phobl ifanc;
- nodi lle ceir pryderon lles plant a chymryd camau gweithredu priodol i fynd i'r afael â hwy, lle y bo'n briodol, mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill;
- sicrhau y gwrandewir ar blant os ydynt yn mynegi pryderon; a
- datblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwydnwch plant drwy'r cwricwlwm.

Mae'r Corff Llywodraethu'n cydnabod, er mwyn cyflawni'r amcan, fod angen system wedi'u dylunio i:-

- atal pobl anaddas rhag gweithio gyda phlant a phobl ifanc;
- hybu arfer diogel a herio arfer gwael ac anniogel;

- nodi digwyddiadau lle mae sail i bryderu am les plentyn, a dechrau neu gymryd camau gweithredu priodol i'w gadw'n ddiogel; a
- chyfrannu at y gwaith partneriaeth effeithiol rhwng pob person sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau i blant a phobl ifanc.

Bydd llywodraethwyr a staff ***YGG Tyle'r Ynn*** yn gweithio gyda'i gilydd a chydag asiantaethau eraill i gyflawni'r amcan uchod.

Yn ***YGG Tyle'r Ynn*** bydd iechyd, diogelwch a lles pob plentyn o'r pwys mwyaf. Mae rhieni'n anfon eu plant i'r ysgol bob dydd gan ddisgwyl y bydd yr ysgol yn darparu amgylchedd diogel lle gall y plant ffynnu. Mae'r Corff Llywodraethu a staff yr ysgol felly'n gwneud pob ymdrech i sicrhau y gwireddir y disgwyliad hwn. Er mwyn gwneud hyn, a chydnabod cwmpas diogelu, mae amrywiaeth eang o fesurau a pholisïau wedi'u rhoi ar waith.

Mae ***YGG Tyle'r Ynn*** yn cydnabod gwerth y gwasanaethau ymyrryd yn gynnar ac atal er mwyn diogelu a hyrwyddo lles plant. Rydym wedi ymrwymo i gydweithio â theuluoedd a gwasanaethau ymyrryd yn gynnar. Mae'n hanfodol y parheir i gyfathrebu'n rheolaidd â theuluoedd er mwyn gweld, cyn gynted â phosib, pan fydd gwasanaethau eraill yn gallu cynnig cefnogaeth. Bydd y Corff Llywodraethu a staff yr ysgol yn gweithio gyda theuluoedd i wneud atgyfeiriadau priodol ac amserol ar gyfer gwasanaethau ymyrryd yn gynnar.

Ataliaeth

Rydym yn cydnabod bod hunan-barch uchel, hyder, ffrindiau cefnogol a chyfathrebu ag oedolyn y gall plentyn ymddiried ynddo helpu i ddiogelu disgyblion. Yn ***YGG Tyle'r Ynn*** rydym yn cydnabod ein cyfrifoldebau diogelu i atal amhariad ar iechyd a datblygiad disgyblion a sicrhau eu bod yn derbyn gofal diogel ac effeithiol. Dyma pam rydym yn sicrhau bod diogelu'n cael lle amlwg yn ein holl bolisïau a'n gweithdrefnau.

Yn ogystal, bydd yr ysgol felly'n:

- sefydlu ac yn cynnal ethos lle mae'r plant yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu hannog i siarad a bod rhywun yno i wrando arnynt
- sicrhau bod y plant yn gwybod bod oedolion yn yr ysgol y gallant fynd atynt os ydynt yn poeni neu'n cael anhawster
- cynnwys gweithgareddau a chyfleoedd sy'n rhoi'r sgiliau y mae eu hangen ar blant i gadw'n ddiogel rhag camdriniaeth ac i wybod at bwy i droi am help yn y cwricwlwm fel rhan o'r Maes Profiad Dysgu Iechyd a Lles
- cynnwys deunydd a fydd yn helpu plant i ddatblygu agweddau realistig at gyfrifoldebau bywyd fel oedolyn yn y cwricwlwm.

Cyfrinachedd

Mae angen deall materion cyfrinachedd os bydd plentyn yn datgelu gwybodaeth ei fod yn cael ei niweidio. Efallai bydd plentyn yn teimlo'n ddigon hyderus i ddweud rhywbeth yn gyfrinachol wrth aelod o staff dim ond os yw'n teimlo na fydd yr wybodaeth honno'n cael ei datgelu i unrhyw un arall. Fodd bynnag, mae gan staff addysg gyfrifoldeb proffesiynol i rannu gwybodaeth berthnasol am amddiffyn plant â'r asiantaethau statudol pan fydd plentyn yn profi niwed.

Mae'n bwysig bod pob aelod o staff yn ymdrin â hyn yn sensitif ac yn esbonio i'r plentyn fod yn rhaid iddo ddweud wrth y bobl briodol sy'n gallu'i helpu, ond y byddant yn dweud wrth y rhai y mae angen iddynt wybod yn unig, er mwyn iddynt allu helpu. Dylent dawelu meddwl y plentyn drwy gydol y broses.

Dylid sylweddoli y gall fod wedi cymryd cryn dipyn o ddewrder ar ran y plentyn i ddatgelu'r wybodaeth, a'i fod hefyd yn profi emosiynau sy’n groes i’w gilydd sy'n cynnwys teimladau o euogrwydd, embaras, annheyrngarwch (os yw'n cael ei niweidio gan rywun sy'n agos ato) a loes.

Cofiwch gyfrifoldeb bugeiliol y gwasanaeth addysg. Sicrhewch mai'r rheini â chysylltiad proffesiynol yn unig, e.e. yr Unigolyn Diogelu Dynodedig, y dirprwy Unigolyn Diogelu Dynodedig a'r Pennaeth sydd â mynediad i'r cofnodion diogelu ac amddiffyn plant llawn. Dylid eu cadw’n ddiogel dan glo ac ar wahân i brif ffeil y plentyn ar bob adeg arall neu, lle defnyddir systemau electronig fel *My Concern*, dylai fod cyfyngiadau priodol ar waith i sicrhau cyfrinachedd. Dylid caniatáu mynediad at wybodaeth ddiogelu ar sail 'angen gwybod' yn unig.

Yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yw: Mrs Lisa Cox
Y dirprwy Unigolyn Diogelu Dynodedig yw: Mrs Nerys Morgan

Gweithdrefnau

Dylid dilyn y rhain os bydd datgeliad/pryder diogelu neu amddiffyn plant

Byddwn yn dilyn Gweithdrefnau Diogelu Cymru sydd wedi’u cymeradwyo gan Fwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg. Bydd yr ysgol yn:

- Sicrhau bod ganddi Unigolyn Diogelu Dynodedig sydd wedi derbyn yr hyfforddiant priodol. Y bobl hyn yw Mrs Lisa Cox a Mrs Nerys Morgan
- Cydnabod rôl yr Unigolyn Diogelu Dynodedig ac yn trefnu cefnogaeth a hyfforddiant ar lefelau uwch yn unol â lefel eu cyfrifoldeb.
- Sicrhau bod pob aelod o staff a llywodraethwr yn gwybod:
    - enw'r Unigolyn Diogelu Dynodedig a'i rôl a'r llywodraethwr dynodedig ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant.

  - bod ganddo gyfrifoldeb unigol am adrodd am bryderon diogelu ac amddiffyn plant gan ddefnyddio'r sianelau cywir ac o fewn yr amserlen y cytunir arni o fewn Gweithdrefnau Diogelu Cymru.
  - sut i ymdrin â'r pryderon hyn pan na fydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig ar gael.
- Sicrhau bod aelodau staff yn ymwybodol o'r angen i fod yn wyliadwrus o arwyddion cam-drin a gwybod sut i ymateb i ddisgybl a fydd efallai'n sôn am gam-drin.
- Sicrhau bod gan rieni ddealltwriaeth o gyfrifoldeb yr ysgol a'r staff dros ddiogelu ac amddiffyn plant drwy nodi ei goblygiadau ym mhrosbectws yr ysgol.
- Sicrhau bod yr holl staff yn cyflawni unrhyw hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant yr awdurdod lleol y cytunwyd arno sy'n berthnasol i'w rôl.
- Darparu sesiwn friffio diogelu ac amddiffyn plant o leiaf unwaith y tymor i'r holl staff fel eu bod yn gwybod:
  - Eu cyfrifoldeb personol.
  - Y gweithdrefnau lleol cytunedig.
  - Yr angen i fod yn wyliadwrus wrth nodi achosion o gam-drin.
  - Sut i gefnogi plentyn sy'n datgelu ei fod yn cael ei gam-drin.
  - Unrhyw faterion diogelu ac amddiffyn plant newydd neu newid i weithdrefnau.
- Hysbysu'r gwasanaethau cymdeithasol lleol os:
  - Caiff disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant ei wahardd naill ai am gyfnod penodol neu'n barhaol.
  - Os yw disgybl ar y gofrestr amddiffyn plant yn absennol o'r ysgol heb esboniad am fwy na dau ddiwrnod (neu un diwrnod yn dilyn y penwythnos).
- Gweithio i ddatblygu cysylltiadau effeithiol ag asiantaethau perthnasol a chydweithio yn ôl y galw gydag ymholiadau ynghylch materion diogelu ac amddiffyn plant.
- Mynd i gyfarfodydd strategaeth, cynadleddau amddiffyn plant cychwynnol/adolygu a grwpiau craidd (gan gynnwys cyflwyno adroddiadau ysgrifenedig i'r cynadleddau.)
- Cyfrannu a bod yn gyfrifol am gamau gweithredu'r ysgol mewn cynlluniau amddiffyn gofal a chymorth plant cynlluniau diogelwch; cynlluniau gofal a chefnogi etc.
- Cadw cofnodion o bryderon am blant (gan nodi dyddiad, digwyddiad a cham gweithredu), hyd yn oed lle nad oes angen cyfeirio'r mater at y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Sicrhau y cedwir yr holl gofnodion yn ddiogel.
- Glynu wrth y gweithdrefnau a nodir yng nghanllawiau statudol Llywodraeth Cymru 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel' 2022 ac unrhyw ddiwygiadau o'r canllawiau.

- Sicrhau y dilynir gweithdrefnau recriwtio a dethol diogel a bod modd i staff gael mynediad at hyfforddiant priodol.
- Mae gan y Llywodraethwr Diogelu enwebedig (na ddylai fod yn aelod o staff yr ysgol) rôl bwysig sy'n cynnwys gweithio ochr yn ochr â'r Unigolyn Diogelu Dynodedig i werthuso effeithiolrwydd trefniadau diogelu'r ysgol ac i adrodd yn ôl ar y rhain i'r Corff Llywodraethu llawn.

Llunio adroddiad/gwneud atgyfeiriad i'r Gwasanaethau Plant

Pan fydd pryderon mewn perthynas ag amddiffyn plant, rhaid gwneud adroddiadau dros y ffôn yn y lle cyntaf drwy ffonio 01639 686802 (CNPT). Rhaid i chi wneud adroddiad dilynol yn ysgrifenedig o fewn 24 awr i'ch adroddiad dros y ffôn drwy lenwi ffurflen Adroddiad Integredig/Ffurflen Atgyfeirio; rhaid i chi ei chyflwyno drwy e-bostio'r tîm Pwynt Cyswllt Unigol spoc@npt.gov.uk.

Ar gyfer pryderon ynghylch plentyn a allai fod 'mewn perygl' neu y mae angen gofal a chymorth arno, gellir cyflwyno atgyfeiriad Pwynt Cyswllt Unigol gyda galwad ffôn ymlaen llaw. Bydd pob adroddiad/atgyfeiriad Pwynt Cyswllt Unigol yn cael ei sgrinio a gellir ei glustnodi ar gyfer asesiad neu ei drosglwyddo i'r Panel Ymyrryd yn Gynnar i'w drafod ac ystyried y gwasanaethau mwyaf priodol.

Am bryderon y tu allan i oriau swyddfa, e.e. nosweithiau rhieni, teithiau i ffwrdd etc., byddwch yn ffonio ein Tîm Dyletswydd Brys ar 01639 895455 a byddwch yn cyflwyno'ch ffurflen atgyfeirio ysgrifenedig o hyd i'r Pwynt Cyswllt Unigol o fewn 24 awr. Os na fydd gweithiwr cymdeithasol ar gael ar y rhif hwn, gallwch drosglwyddo'ch pryder amddiffyn plant yn uniongyrchol i'r heddlu ar 999. Ni ddylid aros tan y diwrnod gweithio nesaf cyn adrodd am bryder amddiffyn plant.

Diffiniadau cam-drin plant, diogelu plant mewn amgylchiadau penodol

Mae diffiniadau camdriniaeth ar gael yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru ond maent hefyd ar gael i gyfeirio'n hawdd atynt yn Atodiad C, Diffiniadau a Dangosyddion Cam-drin Plant.

Mae ein hysgol yn cydnabod y gall rhai plant fod yn fwy agored i niwed ac mae gennym ddyletswyddau a chyfrifoldebau diogelu ac amddiffyn plant penodol mewn perthynas â hyn. Amlinellir yr amgylchiadau penodol yn fanylach ym Mhennod 4 canllawiau 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel' Llywodraeth Cymru.

Ymdrin â datgeliad gan blentyn

Derbyn

- Gwrandewch yn ofalus ar yr hyn sy'n cael ei ddweud, heb ddangos sioc nac anghrediniaeth. Derbyniwch yr hyn sy’n cael ei ddweud. Peidiwch â gadael i

unrhyw brofiadau o'r gorffennol gyda'r disgybl hwn ganiatáu i chi ragfarnu neu annilysu'i ddatgeliad.

- Peidiwch â cheisio ymchwilio i'r datgeliad. Eich dyletswydd fydd gwrando ar yr hyn sy'n cael ei ddweud a throsglwyddo'r wybodaeth.

Cysuro

Ewch ati i dawelu meddwl y plentyn. Byddwch yn onest bob amser a pheidiwch â gwneud addewidion na allwch eu cadw, er enghraifft: "Arhosa i gyda ti", neu "Bydd popeth yn iawn nawr".

- Ceisiwch liniaru euogrwydd os yw'r disgybl yn cyfeirio ato. Er enghraifft, gallech ddweud: "Nid ti sydd ar fai. Nid dy fai di yw hyn".

- Peidiwch ag addo cyfrinachedd. Bydd dyletswydd arnoch i drosglwyddo'r wybodaeth ac mae angen i'r plentyn wybod hyn.

Ymateb

- Gallwch ofyn cwestiynau ac efallai bydd angen i chi wneud hyn mewn rhai achosion. Fodd bynnag, nid cyfle yw hwn i holi'r plentyn yn fanwl a mentro i faes cwestiynu manwl a hirfaith. Y cyfan y mae angen i chi ei wybod yw pwyntiau amlycaf datgeliad y plentyn. Mae'n rhaid i unrhyw gwestiynau fod yn agored ac nid yn arweiniol - er enghraifft, defnyddiwch y model DED. Dweda wrthyf beth ddigwyddodd..... Esbonia sut oeddet ti'n teimlo.....Disgrifia'r sefyllfa.

- Peidiwch â beirniadu'r tramgwyddwr honedig oherwydd efallai bydd gan y plentyn gysylltiad emosiynol cryf â'r person hwn o hyd.

- Peidiwch â gofyn i'r disgybl ailadrodd ei honiad i aelod arall o staff. Os gofynnir iddo'i ailadrodd, gall deimlo nad yw'n cael ei gredu a/neu efallai bydd ei atgof o'r hyn a ddigwyddodd yn newid.

Cofnodi

- Gwnewch nodiadau cyn gynted ag y bo'n ymarferol gwneud hynny. Cofnodwch y geiriau gwirioneddol a ddywedwyd gan y plentyn - peidiwch â'u hailgyfieithu i derminoleg oedolion na cheisio gwneud synnwyr o strwythur yr hyn a ddywedwyd. Peidiwch â digio wrth unrhyw iaith sarhaus neu eiriau a ddefnyddir i ddisgrifio'r cam-drin.

- Sicrhewch fod eich enw, yr amser a'r dyddiad ar eich nodiadau a pheidiwch â'u dinistrio rhag ofn y bydd eu hangen ar lys. Cofnodwch a oes unrhyw aelodau eraill o staff yn bresennol.

- Mae *YGG Tyle'r Ynn* yn defnyddio *My Concern* i gofnodi materion a phryderon sy'n ymwneud â diogelu ac amddiffyn plant

- Os ydych yn gallu, tynnwch ddiagram i ddangos safle unrhyw niwed gweledol ond peidiwch â gofyn i'r plentyn dynnu unrhyw ddilledyn at y diben hwn.
- Cofnodwch ddatganiadau a phethau y gallwch arsylwi arnynt, e.e. ymddygiad y plentyn, ei ymatebion a chofnodwch y cwestiynau agored a ofynnwyd, yn hytrach na'ch dehongliadau.
- Peidiwch â gwneud tybiaethau.
- Esboniwch y camau nesaf o basio'r wybodaeth i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig.

Camau Olaf

- Ar ôl i chi ddilyn y canllawiau uchod, trosglwyddwch yr wybodaeth ar unwaith i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig. Wedyn, bydd nifer o opsiynau ar gael iddo gan gynnwys cysylltu â'r Tîm Gwasanaethau Cymdeithasol lleol i ofyn iddynt beth ddylai ddigwydd nesaf.

Rheoli honiadau yn erbyn oedolion sy'n gweithio gyda phlant

Os gwneir honiad diogelu/amddiffyn plant yn erbyn aelod o staff, mae'n rhaid i'r aelod staff sy'n derbyn yr honiad hwnnw drosglwyddo manylion y mater hwnnw ar unwaith i'r Pennaeth neu, yn ei absenoldeb, aelod o staff â chyfrifoldebau'r Pennaeth. Yna bydd y Pennaeth yn ffonio Swyddog Diogelu Addysg yr ALl drwy ffonio 01639 763363/07855079790 i drafod y camau nesaf yn unol â chanllawiau statudol a threfniadau lleol.

Os gwneir honiad diogelu/amddiffyn plant yn erbyn y Pennaeth, rhaid i'r aelod o staff sy'n derbyn yr honiad hwnnw gysylltu â Chadeirydd y Llywodraethwyr ***Mr Justyn Knight ar 07971 911761*** **neu** Swyddog Diogelu Addysg yr ALl ar 01639 763363/07855079790. Os bydd Cadeirydd y Llywodraethwyr yn derbyn yr adroddiad, bydd yn rhaid iddo gysylltu â Swyddog Diogelu Addysg yr ALl ar 01639 763363/07855079790 neu Swyddog dynodedig arall yr ALl (gweler atodiad E).

Os nad oes swyddog dynodedig ar gael, rhaid dwyn yr honiad i sylw’r Pwynt Cyswllt Unigol yn syth.

Bydd tîm Pwynt Cyswllt Unigol lleol y Gwasanaethau Cymdeithasol ar 01639 686803 yn gallu cynghori pan fydd y sefyllfaoedd hyn yn codi.

Camfanteisio ar Ymddiriedaeth - Gweler Atodiad D - Camfanteisio ar ymddiriedaeth

Cefnogi'r disgybl sydd mewn perygl

Mae cam-drin plentyn yn drychinebus i'r plentyn/plant a gall hefyd arwain at ofid a phryder i staff sy'n ymwneud â'r mater. Rydym yn cydnabod y gall hyn effeithio'n

fawr ar blant sydd mewn perygl, sy'n cael eu cam-drin/eu niweidio neu'n dyst i drais. Efallai mai'r ysgol yw'r unig elfen gadarn, ddiogel a dibynadwy ym mywydau'r plant sydd mewn perygl. Pan fyddant yn yr ysgol efallai y bydd eu hymddygiad yn heriol ac yn herfeiddiol neu gallant fynd yn dawedog. Serch hynny, bydd yr ysgol yn ceisio cefnogi'r disgybl drwy:

- Cydnabod ymddygiad fel symptom o'i les.
- Cymryd yr holl amheuon a datgeliadau o ddifri.
- Enwebu person cyswllt a fydd yn hysbysu pob parti sy'n gysylltiedig â'r mater ac yn bwynt cyswllt canolog.
- Lle bydd aelod o staff yn destun honiad a wnaed gan ddisgybl, caiff pobl gyswllt ar wahân eu henwebu i osgoi gwrthdaro o ran budd.
- Ymateb gyda chydymdeimlad i unrhyw gais gan ddisgyblion neu staff am amser i ymdrin â gofid neu bryder.
- Cynnal cyfrinachedd a rhannu gwybodaeth angenrheidiol ag unigolion ac asiantaethau perthnasol yn unig.
- Cadw cofnodion a hysbysu'r Gwasanaethau Cymdeithasol cyn gynted ag y bydd pryder wedi ailgodi.
- Storio cofnodion yn ddiogel.
- Cynnig manylion llinellau cymorth, cwnsela neu lwybrau cefnogaeth allanol eraill.
- Cydweithio'n llawn ag asiantaethau statudol perthnasol.
- Darparu anogaeth a chefnogaeth les yn unol â'i anghenion lles unigol.
- Deall effaith profiadau niweidiol yn ystod plentyndod.

Mae cynnwys y cwricwlwm yn annog hunan-barch a hunangymhelliad fel a amlinellir ym Mhennod 2 canllawiau 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel' Llywodraeth Cymru.

- Hyrwyddo amgylchedd cadarnhaol, cefnogol a diogel.
- Rhoi ymdeimlad o werth i'r disgyblion.

Bydd yr ysgol yn cefnogi strategaethau ymddygiad cadarnhaol â'r nod o gefnogi disgyblion diamddiffyn yn yr ysgol; rydym yn cydnabod bod rhai plant yn mabwysiadu ymddygiad niweidiol ac mae'n rhaid cyfeirio'r plant hyn fel y gallant dderbyn cefnogaeth ac ymyriad priodol.

Bydd yr ysgol yn ceisio sicrhau bod y disgybl yn gwybod bod ymddygiad penodol yn annerbyniol ond ei fod ef yn cael ei werthfawrogi ac nad yw'n teimlo mai ef sydd ar fai am y niwed/cam-drin;

- Bydd holl aelodau'r staff yn cytuno ar ymagwedd gyson sy'n canolbwyntio ar ymddygiad y disgybl ond nad yw'n niweidio ymdeimlad o hunanwerth y disgybl.

- Cysylltu ag asiantaethau eraill sy'n cefnogi'r disgybl fel y Gwasanaethau Cymdeithasol, y Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed, y Gwasanaeth Seicoleg Addysg, y Gwasanaethau Cefnogi Ymddygiad, y Gwasanaeth Lles Addysg a gwasanaethau eiriolaeth yn ogystal â gwasanaethau ymyrryd yn gynnar ac atal.

Pan fydd disgybl sydd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn gadael yr ysgol, yn ogystal â'r drefn safonol o drosglwyddo gwybodaeth i'r ysgol newydd, bydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn cysylltu'n ddi-oed â'r Unigolyn Diogelu Dynodedig yn yr ysgol newydd er mwyn rhoi gwybod iddo fod y plentyn ar y Gofrestr Amddiffyn Plant. Bydd y Gweithiwr Cymdeithasol (Cydlynydd Cynllun Amddiffyn Gofal a Chymorth) yn hysbysu'r awdurdod lleol perthnasol ac yn gofyn i drosglwyddo i'r gynhadledd o fewn 3 diwrnod. Mae'n rhaid i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig rannu'r holl gofnodion diogelu ac amddiffyn plant a gedwir gan yr ysgol â'r Unigolyn Diogelu Dynodedig sy'n derbyn y plentyn yn unol â Chylchlythyr Llywodraeth Cymru 10/2006.

Defnydd o ymyriad corfforol

Nodir ein polisi ar ymyriad corfforol mewn *(dogfen ar wahân)*. Caiff ei hadolygu'n flynyddol gan y Corff Llywodraethu ac mae'n gyson â chanllawiau Llywodraeth Cymru ar ymyriad diogel ac effeithiol - defnyddio grym rhesymol a chwilio am arfau 097/2013 a Fframwaith ar gyfer Lleihau Arferion Cyfyngol Llywodraeth Cymru.

Cosb Gorfforol

Daeth Deddf Plant (Diddymu Amddiffyniad Cosb Resymol) (Cymru) 2020 i rym ar 21 Mawrth 2022. Nid yw'n creu trosedd newydd, ond mae'n diddymu amddiffyniad "cosb resymol" yn y troseddau ymosod a churo presennol yn erbyn plentyn.

Mae cosb gorfforol yn cynnwys smacio, taro, slapio, ysgwyd neu gosbi plentyn fel arall gan ddefnyddio grym corfforol. Mae'r newid yn golygu y bydd pob cosb gorfforol i blant yn anghyfreithlon yng Nghymru, gan gynnwys gan rieni, gofalwyr ac unrhyw un arall sy'n gweithredu *in loco parentis* mewn unrhyw leoliad yng Nghymru.

Mae'n ofynnol bod ein hysgol yn gweithredu o fewn y gyfraith drwy adrodd am unrhyw achosion o gosb gorfforol y mae'n dyst iddynt a gweithio gyda'r gwasanaethau statudol a'r heddlu lle bo hynny'n briodol i gefnogi teuluoedd pan dderbynnir datgeliad sy'n ymwneud â chosb gorfforol neu fathau eraill o niwed.

Trais yn erbyn menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)

Mae *YGG Tyle'r Ynn* yn ymwybodol o'r ddeddfwriaeth cam-drin domestig yng Nghymru - Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015, yn ogystal â chanllawiau'r Swyddfa Gartref o dan Ddeddf Cam-drin Domestig 2021 lle dylai plant sy'n byw gyda cham-drin domestig gael eu hystyried yn ddioddefwyr. Rydym yn cydnabod bod disgyblion sy'n byw mewn sefyllfaoedd o gam-drin domestig yn debygol o fod yn dioddef trawma, efallai'n teimlo'n ofnus neu'n nerfus ac yn llai tebygol o gyflawni yn yr un ffordd â disgyblion nad ydynt yn byw mewn amgylchiadau o'r fath. Mae ein hysgol yn ymroddedig i ymateb i ddisgyblion o'r fath gyda pholisïau diogelu ac amddiffyn plant mewn cof.

Mae ein hysgol yn gweithio'n agos gyda swyddogion Heddlu De Cymru i ymateb i ddisgyblion sydd efallai wedi profi cam-drin domestig gartref dan brosesau *Operation Encompass.* Os bydd heddweision yn mynd i annedd lle nodir cam-drin domestig a bod plant yn bresennol neu y cofnodir eu bod yn byw yn y cyfeiriad, byddant yn cyflwyno adroddiad *Operation Encompass* i ysgol y plentyn fore trannoeth. Mae'r adroddiad yn cynnwys manylion y cyflawnwr a'r dioddefwr honedig ynghyd â chrynodeb byr o'r rheswm dros gysylltu â'r heddlu. Diben yr adroddiad hwn yw galluogi ysgolion i ddeall pam y gallai disgyblion fod yn teimlo'n bryderus a/neu'n isel, ac i ddarparu anogaeth a chefnogaeth les briodol ar yr adeg yr oedd ei hangen arnynt fwyaf. I gael rhagor o wybodaeth am *Operation Encompass*, cliciwch: *Home : Operation Encompass*.

Yn ogystal, mae Heddlu De Cymru'n parhau i fod yn ymroddedig i rannu rhagor o fanylion am unrhyw achos cam-drin domestig drwy Hysbysiad Diogelu'r Cyhoedd (HDC) fel y gall ysgolion gynnig cymorth wedi'i dargedu i blant (a dioddefwyr sy'n oedolion) gan gynnwys cyfeirio at wasanaethau arbenigol perthnasol.

Atal Eithafiaeth

Mae *YGG Tyle'r Ynn* wedi ymrwymo i greu amgylchedd diogel lle gall plant ddeall a thrafod pynciau sensitif, gan gynnwys terfysgaeth a syniadau eithafol, a dysgu sut i herio'r syniadau hyn. Rydym yn caniatáu cyfleoedd yn y cwricwlwm i archwilio a herio'r pynciau hyn ac i hyrwyddo gwerthoedd democratiaeth, cyd-barch, a goddefgarwch gwahanol grefyddau a chredoau.

Mae'r ysgol yn ymwybodol o'i chyfrifoldebau (o dan Adran 26 o Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 a'r Canllawiau Dyletswydd **Prevent**) i ddiogelu disgyblion sydd mewn perygl o gael eu radicaleiddio.
Mae'r ysgol yn gwneud hyn drwy wneud y canlynol:

- Darparu amgylchedd diogel i ddisgyblion siarad am faterion a all fod o bryder iddynt, gan gynnwys pynciau sensitif fel terfysgaeth ac ideoleg eithafol.

- Adnabod ac asesu risg unigolion a allai gael eu denu i derfysgaeth neu eithafiaeth dreisgar neu ddi-drais.
- Gwybod sut i lenwi atgyfeiriad i Channel, a sut i gael cymorth ar gyfer y plentyn/person ifanc.
- Sicrhau bod yr holl aelodau staff yn derbyn hyfforddiant priodol a bod ganddynt yr wybodaeth a'r hyder i nodi disgyblion sydd mewn perygl o gael eu denu i derfysgaeth ac eithafiaeth a herio syniadau eithafol.
- Sicrhau bod plant yn ddiogel rhag deunydd terfysgol ac eithafol wrth ddefnyddio'r rhyngrwyd yn yr ysgol, gan gynnwys cael lefelau priodol o hidlo.

Ymgyrch Tinwald (DYLETSWYDD PROTECT)

Mae *YGG Tyle'r Ynn* yn ymroddedig i gynnal amgylchedd diogel lle gall plant ddatblygu eu galluoedd gyda chyn lleied o ymyrraeth â phosib gan faterion allanol nad ydynt yn ymwneud â'r ysgol ac nad ydynt o fewn eu cylch dylanwad.

Mae'r materion hyn wedi'u categoreiddio fel a ganlyn:

- Amgylcheddol, e.e. llygredd aer sy'n digwydd yn sydyn (tanau mewn mannau eraill sy'n gorchuddio adeiladau a thir yr ysgol)
- Ymddygiad gelyniaethus e.e. rhieni'n mynd i'r ysgol mewn cyflwr emosiynol dwys, neu unigolion sydd â'r bwriad i achosi niwed
- Sefyllfa beryglus mewn ardaloedd chwarae allanol, e.e. presenoldeb anifail peryglus
- Bygythiad mewnol, e.e. disgybl neu aelod o staff anfodlon

Mae'r ysgol yn cydnabod ei rhwymedigaethau fel yr amlinellir yn Adran 26 o Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 a Chanllawiau Dyletswydd Prevent. Fodd bynnag, mae cyflwyniad deddfwriaeth newydd, gan gynnwys Deddf Terfysgaeth (Diogelu Mangreoedd) 2025, y cyfeirir ati'n gyffredin fel Cyfraith Martyn, yn nodi bod angen cydymffurfio â dyletswyddau a chyfrifoldebau ychwanegol a rhoi tystiolaeth am hyn.
Pwrpas y ddeddfwriaeth hon yw cadw pobl yn ddiogel trwy gyflwyno gofynion diogelwch newydd ar gyfer lleoliadau a mannau cyhoeddus penodol, gan sicrhau eu bod wedi paratoi'n well ar gyfer ymosodiadau terfysgol ac wedi'u gwarchod rhag yr ymosodiadau hyn. Mae pob ysgol yn Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot yn dod o dan Haen Safonol y ddeddfwriaeth hon. O ganlyniad, rhaid iddynt sicrhau bod gweithdrefnau priodol, asesiadau risg a hyfforddiant staff ar waith i gydymffurfio â'r gyfraith.

Gan fod lles y plant yn hollbwysig, mae'r ysgol wedi cymryd camau rhagweithiol i weithredu mesurau diogelwch a diogeled priodol ymlaen llaw ar gyfer Deddf Terfysgaeth (Diogelu Mangreoedd) 2025 (Cyfraith Martyn). Cyflwynwyd y mesurau

hyn cyn i'r Ddeddf ddod i rym a byddant yn parhau i gael eu hadolygu a'u datblygu yn unol â'r canllawiau a'r arfer gorau sy'n dod i'r amlwg.
Mae'r ysgol wedi gwneud hyn drwy wneud y canlynol:

- Cynnal asesiadau risg o berimedr ac isadeiledd adeiladau'r ysgol, gan nodi unrhyw wendidau corfforol neu weithdrefnol a mynd i'r afael â nhw
- Gweithredu polisïau a gweithdrefnau brys - megis llwyrgloi, gadael a dychwelyd i'r adeilad a strategaethau cyfathrebu mewnol - yn yr achos annhebygol y bydd un o'r digwyddiadau a grybwyllwyd yn flaenorol yn digwydd
- Datblygu strategaeth gyfathrebu glir i sicrhau bod rhieni a gwarcheidwaid yn cael eu hysbysu'n brydlon yn ystod unrhyw ddigwyddiad o'r fath
- Cynnal hyfforddiant ACT ar gyfer addysg a chynnal ymarferion blynyddol i brofi gweithdrefnau brys, gan sicrhau eu bod yn effeithiol, a bod aelodau staff yn cael eu hyfforddi'n briodol.

Mae'r uchod wedi'i gwblhau gyda chymesuredd gyda'r nod o achosi cyn lleied â phosib o ofid posib i'r plant

O ganlyniad, mae ***YGG Tyle'r Ynn*** yn gweithio'n agos gyda'r awdurdod lleol a phartneriaid i ystyried diogelwch a diogeled safle'r ysgol, gan roi gweithdrefnau atal mynediad ar waith, sy'n cael eu profi'n rheolaidd, i sicrhau diogelwch yr holl ddisgyblion a staff.

Adolygu

Caiff y polisi hwn a'r atodiadau eu hadolygu a'u cymeradwyo'n flynyddol mewn cyfarfod o'r corff llywodraethu llawn a'u cofnodi yn y cofnodion. I baratoi ar gyfer yr adolygiad hwn, efallai bydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn dymuno rhoi gwybodaeth i'r Corff Llywodraethu am y canlynol:

- Newidiadau i weithdrefnau diogelu ac amddiffyn plant.
- Yr hyfforddiant a gyflawnwyd gan yr holl staff a llywodraethwyr yn y 12 mis blaenorol.
- Nifer y digwyddiadau diogelu neu amddiffyn plant a gafwyd yn yr ysgol yn y 12 mis blaenorol (heb fanylion nac enwau).
- Ble a sut mae diogelu ac amddiffyn plant yn ymddangos yn y cwricwlwm.
- Gwersi a ddysgwyd o achosion.

Cwynion

Mae gan yr ysgol Weithdrefn Gwynion ar waith sy'n seiliedig ar y model a gynhwysir yng nghylchlythyr Llywodraeth Cymru: 011/2012, Gweithdrefnau Cwynion i Gyrff Llywodraethu mewn Ysgolion yng Nghymru. Yn ogystal, mae'n cynnwys gwybodaeth i blant fel y gall plant, staff a'r cyhoedd gyflwyno'u cwynion mewn perthynas â'r ysgol,

gan gynnwys cwynion a phryderon Diogelu, ynghylch y ffaith nad oes camau gweithredu diogelu wedi'u cymryd.

Llofnod:

Cadeirydd y Llywodraethwyr: ______________________________________

Dyddiad: ________________

Pennaeth: ____

Dyddiad: ________________

Dyddiad adolygu: ______________________

Atodiad A

Cyfrifoldebau'r Unigolyn Diogelu Dynodedig

Dylai pob ysgol nodi Unigolyn Diogelu Dynodedig â chyfrifoldeb arweiniol am reoli materion ac achosion diogelu ac amddiffyn plant. Dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig wybod sut i adnabod a nodi arwyddion cam-drin ac esgeuluso a gwybod pryd bydd yn briodol i roi gwybod i'r asiantaethau ymchwilio perthnasol. Mae'r rôl yn ymwneud â darparu cyngor a chefnogaeth i staff eraill, adrodd wrth asiantaethau eraill a gweithio gyda hwy fel y bo'r angen. Nid rôl yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yw ymchwilio i honiadau, ond rhaid iddo hysbysu'r Pennaeth o'r holl faterion diogelu ac amddiffyn plant yn y sefydliad.

Nid oes angen i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig fod yn athro, ond rhaid iddo fod yn uwch-aelod o dîm arweinyddiaeth yr ysgol, a chanddo'r statws a'r awdurdod o fewn y sefydliad i gyflawni dyletswyddau'r swydd. Bydd hyn yn cynnwys neilltuo adnoddau i faterion diogelu ac amddiffyn plant a, lle y bo'n briodol, gyfarwyddo aelodau eraill o staff. Gall ymdrin ag achosion unigol gynnwys y swyddog lles addysg neu drefniadau cefnogi myfyrwyr eraill, fodd bynnag yr Unigolyn Diogelu Dynodedig sy'n parhau i fod yn gyfrifol am y maes gwaith hwn.

Dylai pob ysgol sicrhau bod dirprwy ar gael i weithredu yn absenoldeb yr Unigolyn Diogelu Dynodedig. Mewn ysgolion a drefnir ar safleoedd gwahanol neu â strwythurau rheoli gwahanol, dylai fod gan bob rhan neu safle Unigolyn Diogelu Dynodedig. Mewn sefydliadau mawr, neu'r rhai â nifer mawr o bryderon diogelu ac amddiffyn plant, efallai bydd angen nifer o ddirprwyon i ymdrin â'r cyfrifoldebau.

Mae'n rhaid i'r ysgol wneud trefniadau hefyd i gael rhywun i gyflenwi yn lle'r Unigolyn Diogelu Dynodedig pan na fydd ar gael. Ym mhob achos, bydd dirprwy Unigolyn Diogelu Dynodedig ar gael ac mae'n bosib y bydd gan ysgolion mwy dîm o staff yn gweithio gyda'i gilydd y disgwylir iddynt ddirprwyo ar gyfer yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn ôl yr angen.

Bydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn cymryd cyfrifoldeb am arferion, polisïau a gweithdrefnau diogelu ac amddiffyn plant yr ysgol a'u datblygiad proffesiynol eu hunain gan weithio gydag asiantaethau eraill yn ôl yr angen. Dylai'r Pennaeth sicrhau bod yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn:

- Cael digon o amser ac adnoddau i gyflawni'r rôl yn effeithiol; dylai hyn gael ei ddiffinio'n glir yn nisgrifiad swydd deiliad y swydd.
- Cwblhau lefelau uwch o hyfforddiant gan gynnwys hyfforddiant Unigolyn Diogelu Dynodedig/Unigolyn Diogelu a Enwir.
- Cael mynediad at gymorth priodol i gyflawni'r rôl.
- Cael amser i fynd i gynadleddau amddiffyn plant a darparu adroddiadau a chyngor iddynt, yn ogystal â grwpiau craidd a chyfarfodydd rhyngasiantaeth eraill yn ôl y galw.
- Cyfrannu ac yn cymryd cyfrifoldeb dros gamau gweithredu'r ysgol mewn cynllun amddiffyn diogelwch neu ofal, cymorth a diogelu.

Adroddiadau

Dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig weithredu fel pwynt cyswllt a ffynhonnell gefnogaeth, cyngor ac arbenigedd yn yr ysgol wrth benderfynu a ddylid llunio adroddiad drwy gydgysylltu ag asiantaethau perthnasol.

Mae'r Unigolyn Diogelu Dynodedig yn gyfrifol am lunio adroddiadau i'r asiantaethau ymchwilio perthnasol o ran honiadau o gamdriniaeth honedig. Lle bydd y rhain yn berthnasol i achosion o amheuaeth o gam-drin neu honiadau o gam-drin yn erbyn staff, y Pennaeth (Cadeirydd y Llywodraethwyr) sy'n gyfrifol ac mae'r broses wedi'i nodi yn y ddogfen Gweithdrefnau Disgyblu a Diswyddo Staff Ysgol (002/2020) a Diogelu Plant mewn Addysg: ymdrin â honiadau o gam-drin yn erbyn athrawon a staff eraill (009/2014)

Cadw cofnodion

Cyfrifoldeb yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yw sicrhau bod cofnodion ysgrifenedig manwl, cywir a diogel am blant yn cael eu cadw lle mae pryderon yn ymwneud â diogelu ac amddiffyn plant. Mae'r cofnodion hyn yn gyfrinachol a dylid eu cadw ar wahân i gofnodion disgyblion. Dylent gynnwys cronoleg o bryderon, adroddiadau, cyfarfodydd, galwadau ffôn ac e-byst.

Pan fydd plant yn gadael y sefydliad, dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig sicrhau bod ei ffeil diogelu ac amddiffyn plant yn cael ei hanfon i'r ysgol newydd cyn gynted â phosib, ond dylid ei throsglwyddo ar wahân i brif ffeil y disgybl.

Cynyddu Ymwybyddiaeth

Mae'r Pennaeth/Unigolyn Diogelu Dynodedig yn gyfrifol am sicrhau bod rhieni a gofalwyr yn gweld copïau o'r polisi diogelu ac amddiffyn plant. Mae hyn yn osgoi'r potensial o wrthdaro yn nes ymlaen drwy eu rhybuddio am rôl gofynion cyfreithiol yr ysgol a'r ffaith y gellir llunio adroddiadau am blant. Mae llawer o ysgolion yn cynnwys gwybodaeth am hyn yn y cyfarfodydd sefydlu i rieni newydd, yn eu prosbectws ac ar eu gwefan.

Mae'n arfer da i'r Unigolyn Diogelu Dynodedig ddarparu sesiwn friffio flynyddol a diweddariadau rheolaidd mewn cyfarfodydd staff ar unrhyw faterion diogelu ac amddiffyn plant newydd neu newidiadau mewn gweithdrefnau lleol/rhanbarthol/cenedlaethol. Mae hyn yn sicrhau bod yr holl staff yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf ac yn cael eu hatgoffa'n rheolaidd o'u cyfrifoldebau, a pholisïau a gweithdrefnau'r ysgol. Mae llawer o ysgolion yn ei gweld hi'n ddefnyddiol trafod diogelu ac amddiffyn plant yn rheolaidd mewn cyfarfodydd staff er mwyn sicrhau bod ymwybyddiaeth yn aros yn uchel.

Dylai'r Pennaeth/Unigolyn Diogelu Dynodedig gydgysylltu â'r llywodraethwr dynodedig ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant fel y gall y llywodraethwr dynodedig ddweud wrth y Corff Llywodraethu am faterion diogelu. Ni ddylai adroddiadau i'r corff llywodraethu ymwneud ag achosion diogelu ac amddiffyn plant penodol, ond dylent adolygu'r polisïau a'r gweithdrefnau diogelu. Mae'n arfer da i'r llywodraethwr dynodedig a'r Unigolyn Diogelu Dynodedig gyflwyno'r adroddiad gyda'i gilydd.

Dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig sicrhau bod polisi diogelu ac amddiffyn plant yr ysgol yn cael ei ddiweddaru a'i adolygu'n flynyddol, a gweithio gyda'r corff llywodraethu neu'r perchennog ynglŷn â hyn.

Adolygu Polisïau

Yn ogystal â pholisi'r ysgol ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant, mae polisïau eraill sy'n berthnasol i ddiogelu, ac efallai bydd yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yn ymwneud â monitro effeithiolrwydd y rhain a pholisïau eraill i sicrhau bod yr ysgol yn diogelu ei holl ddisgyblion. Mae polisïau perthnasol eraill yn cynnwys:

- Presenoldeb
- Ymddygiad
- Côd ymddygiad staff
- Gwrth-fwlio
- Gofal personol
- Recriwtio a dethol diogel
- E-ddiogelwch
- Ymyriad corfforol
- Cyfrinachedd
- Defnydd priodol o TGCh a pholisi cyfryngau cymdeithasol ar gyfer rhieni, disgyblion a staff

Gellir cael cefnogaeth ac arweiniad pellach ar rôl yr Unigolyn Diogelu Dynodedig oddi wrth Swyddog Diogelu ac Amddiffyn Plant Addysg yn yr awdurdod lleol. Mae adnoddau a chanllawiau defnyddiol hefyd ar gael ar Hwb.

Hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant ac aml-asiantaeth

Rôl yr Unigolyn Diogelu Dynodedig yw gweithio gyda'r Pennaeth i sicrhau bod yr holl staff a gwirfoddolwyr yn:

- Cael mynediad at bolisi diogelu ac amddiffyn plant yr ysgol ac yn ei ddeall, yn enwedig staff newydd neu ran-amser a gwirfoddolwyr yn ogystal â staff arlwyo a glanhau.
- Cael hyfforddiant sefydlu a gloywi sy'n cynnwys diogelu ac amddiffyn plant, dealltwriaeth o faterion diogelu gan gynnwys achosion o niwed, cam-drin ac esgeuluso.
- Gallu adnabod arwyddion a dangosyddion niwed.
- Gwybod sut i ymateb yn effeithiol pan fydd ganddo bryderon.
- Gwybod sut i ymateb yn briodol i ddatgeliad.
- Gwybod bod ganddo gyfrifoldeb i roi gwybod am unrhyw bryderon yn syth wrth iddynt godi.

Dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig gadw cofnodion o ddyddiadau'r hyfforddiant, manylion y darparwr a chofnod o bresenoldeb staff yn yr hyfforddiant a dylai'r wybodaeth hon fod ar gael i Swyddog Diogelu Addysg yr awdurdod lleol.

Dylai athrawon dderbyn hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant fel rhan o'r cwrs hyfforddi sy'n arwain at Statws Athro Cymwysedig (SAC), ond bydd angen atgyfnerthu hyn â mwy o hyfforddiant, neu hyfforddiant gloywi pan gânt eu penodi gyntaf. Mae'r Safonau SAC yn gyfres o ddatganiadau canlyniadau y mae'n rhaid i athrawon dan hyfforddiant eu bodloni sy'n gysylltiedig â chyhoeddiadau a gofynion statudol eraill fel y bo'n briodol. Mae'n rhaid i athrawon dan hyfforddiant allu cyflwyno tystiolaeth eu bod yn sefydlu amgylchedd dysgu pwrpasol i'r holl blant lle mae

dysgwyr yn teimlo'n ddiogel ac yn hyderus. Dylid atgoffa'r holl staff yn rheolaidd o gôd ymddygiad <https://www.ewc.wales/site/index.php/en/fitness-to-practise/code-of-professional-conduct-and-practice-pdf.html> CGA a'i berthynas ag ymarfer diogelu.

Mae gofyn hefyd i athrawon dan hyfforddiant ddangos proffesiynoldeb i sicrhau bod eu perthnasoedd â dysgwyr yn cael eu meithrin ar gyd-ymddiriedaeth a pharch, a chydnabod y bydd hyn yn helpu i wneud yn fawr o'u potensial dysgu. Disgwylir i athrawon dan hyfforddiant ddangos tystiolaeth o'r safon hon drwy allu dangos gwybodaeth am hawliau a hawliadau'r holl ddysgwyr ac ymwybyddiaeth ohonynt, fel y'u hamlinellir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) a pholisïau allweddol Llywodraeth Cymru.

Dylai staff a llywodraethwyr eraill gael hyfforddiant pan gânt eu penodi gyntaf. Dylai'r holl staff nad oes ganddynt gyfrifoldeb dynodedig am ddiogelu/amddiffyn plant, gan gynnwys athrawon, fynychu hyfforddiant gloywi addas ar gyfnodau rheolaidd a phriodol wedi hyn, i sicrhau bod eu gwybodaeth a'u sgiliau'n gyfoes.

Mae asiantaethau unigol yn gyfrifol am sicrhau bod gan staff y gallu a'r hyder i gyflawni'u cyfrifoldebau am ddiogelu a hyrwyddo lles plant. Bydd Bwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg yn gallu darparu cyngor ar y lefelau hyfforddiant gofynnol y mae eu hangen ar staff i sicrhau eu bod yn gallu cydymffurfio â gweithdrefnau y cytunwyd arnynt yn lleol.

Diben hyfforddiant amlasiantaeth yw cyflawni gwell canlyniadau i blant a phobl ifanc gan gynnwys:

- Dealltwriaeth a rennir o'r tasgau, y prosesau, yr egwyddorion, a'r rolau a chyfrifoldebau a amlinellir mewn canllawiau cenedlaethol a threfniadau lleol ar gyfer diogelu plant a hyrwyddo'u lles.
- Gwasanaethau mwy effeithiol ac integredig ar lefel strategol ac achosion unigol.
- Gwell cyfathrebu rhwng gweithwyr proffesiynol gan gynnwys dealltwriaeth gyffredin o dermau allweddol, diffiniadau a throthwyau ar gyfer gweithredu.
- Perthnasoedd gwaith effeithiol gan gynnwys gallu i weithio mewn grwpiau neu dimau amlddisgyblaeth.
- Gwneud penderfyniadau da yn seiliedig ar rannu gwybodaeth, asesu trylwyr, dadansoddiad beirniadol a barn broffesiynol.

Dylai'r Unigolyn Diogelu Dynodedig gael hyfforddiant yn brydlon mewn gweithdrefnau rhyngasiantaeth sy'n ei alluogi i weithio mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill, ac yn rhoi'r wybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol iddo gyflawni'i gyfrifoldebau. Dylai hefyd gyflawni hyfforddiant gloywi i gadw ei wybodaeth a'i sgiliau'n gyfoes.

Dylai staff eraill dderbyn hyfforddiant pan gânt eu penodi gyntaf a chyflawni hyfforddiant gloywi addas i gadw eu gwybodaeth a'u sgiliau'n gyfoes.

Atodiad B

Cyfrifoldebau cyrff llywodraethu

Mae cyrff llywodraethu'n gyfrifol am sicrhau y rhoddir polisïau a gweithdrefnau effeithiol ar waith i ddiogelu a hyrwyddo lles plant ac am fonitro cydymffurfiaeth â'r polisïau hyn. Mae'r cyfrifoldeb hwn yn unol â chanllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel a pholisi'r awdurdod lleol.

Dylai cyrff llywodraethu ysgolion a gynhelir a pherchnogion ysgolion annibynnol sicrhau bod eu sefydliadau perthnasol yn gwneud y canlynol:

- Meddu ar bolisïau a gweithdrefnau diogelu ac amddiffyn plant effeithiol ar waith sy'n:
    - cydymffurfio ag arweiniad yr awdurdod lleol a gweithdrefnau rhyngasiantaethol y cytunwyd arnynt yn lleol/rhanbarthol.
    - cynnwys gwasanaethau sy'n ymestyn y tu hwnt i'r diwrnod ysgol (e.e. llety preswyl, gweithgareddau cymunedol ar safle'r ysgol, etc.)
    - cael eu hadolygu o leiaf bob blwyddyn.
    - ar gael i rieni neu ofalwyr ar gais.
    - cael eu darparu mewn fformat addas ar gyfer oedran a dealltwriaeth plant, yn enwedig lle mae ysgolion yn darparu ar gyfer plant ag anghenion ychwanegol.
- Gweithredu gweithdrefnau recriwtio diogel sy'n ystyried yr angen i ddiogelu plant a phobl ifanc, gan gynnwys trefniadau i sicrhau bod yr holl wiriadau perthnasol yn cael eu cyflawni ar staff newydd a gwirfoddolwyr a fydd yn gweithio gyda phlant, gan gynnwys geirdaon perthnasol a gwiriadau GDG lle bo hynny'n briodol.
- Sicrhau bod y Pennaeth a phob aelod parhaol o staff a gwirfoddolwyr parhaol sy'n gweithio gyda phlant yn cyflawni'r hyfforddiant priodol i sicrhau bod ganddynt yr wybodaeth a'r sgiliau angenrheidiol i gyflawni'u cyfrifoldebau diogelu ac amddiffyn plant yn effeithiol, ac yn sicrhau bod hwn yn cael ei ddiweddaru'n gyson trwy gyflawni hyfforddiant gloywi.
- Rhoi arweiniad clir i staff a gwirfoddolwyr dros dro sy'n cyflenwi yn ystod absenoldebau tymor byr ac a fydd yn gweithio gyda phlant a phobl ifanc ynglŷn â threfniadau'r ysgol o ran diogelu ac amddiffyn plant a'u cyfrifoldebau.
- Sicrhau bod y corff llywodraethu mynd ati'n ddi-oed i unioni unrhyw ddiffygion neu wendidau o ran trefniadau diogelu ac amddiffyn plant y tynnir ei sylw atynt gyda chefnogaeth a chyngor gan swyddog diogelu addysg yr awdurdod lleol.
- Rhaid sicrhau bod yr Unigolyn Diogelu Dynodedig, y llywodraethwr dynodedig a chadeirydd y llywodraethwyr yn cyflawni hyfforddiant mewn gweithio rhyngasiantaeth a ddarperir gan Fwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg, neu i safonau y cytunwyd arnynt gan Fwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg a

hyfforddiant gloywi i gadw eu gwybodaeth a'u sgiliau'n gyfoes, yn ogystal â hyfforddiant diogelu/amddiffyn plant sylfaenol.

Llywodraethwr Dynodedig

Dylid nodi Llywodraethwr Dynodedig ar gyfer diogelu ac amddiffyn plant i wneud y canlynol:

- cymryd cyfrifoldeb am faterion diogelu ac amddiffyn plant
- sicrhau bod y corff llywodraethu'n adolygu polisïau a gweithdrefnau'r ysgol yn flynyddol.
- sicrhau bod y corff llywodraethu/perchennog yn cynnal adolygiad blynyddol o'i bolisïau a'i weithdrefnau diogelu a sut mae'r dyletswyddau uchod wedi cael eu cyflawni.

Er bod gan gyrff llywodraethu rôl wrth arfer eu swyddogaethau disgyblu o ran honiadau diogelu ac amddiffyn plant yn erbyn aelodau o staff, nid oes ganddynt rôl wrth ystyried achosion unigol yr ymchwilir iddynt dan drefniadau a nodir yn Diogelu Plant mewn Addysg: ymdrin â honiadau o gam-drin proffesiynol yn erbyn athrawon a staff eraill (cylchlythyr Llywodraeth Cymru 009/2014)

Er mwyn i’r corff llywodraethu gael polisi effeithiol ar waith ac i’r Llywodraethwr Dynodedig fod â hyder yn ei rôl, mae’n bwysig bod holl aelodau’r corff llywodraethu yn ymgymryd â hyfforddiant diogelu ac amddiffyn plant perthnasol. Mae hyn yn sicrhau bod ganddynt yr wybodaeth angenrheidiol i gyflawni’u swyddogaethau a deall cyfrifoldebau diogelu ehangach. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth ddefnyddiol am rôl llywodraethwyr mewn perthynas â diogelu ac amddiffyn plant ar y wefan ganlynol: Rolau a chyfrifoldebau llywodraethwyr ysgol | Is-bwnc | LLYW.CYMRU

Atodiad C

Diffiniadau a dangosyddion cam-drin plant

Beth yw cam-drin plant?

Mae camdriniaeth ac esgeuluso'n ffurfiau ar gam-drin plant. Caiff plentyn ei gam-drin neu ei esgeuluso pan fo rhywun yn achosi niwed sylweddol iddo neu'n peidio â gweithredu er mwyn atal niwed. Efallai bydd plant yn cael eu cam-drin yn y teulu neu mewn sefydliad neu gymuned gan rai sy'n hysbys iddynt neu, yn llai cyffredin, gan ddieithryn. Plentyn yw rhywun sydd heb gyrraedd ei ben-blwydd yn 18 oed eto. Mae "plant" felly'n golygu "plant a phobl ifanc" drwy'r holl ddogfen. Nid yw'r ffaith fod plentyn wedi cyrraedd 16 oed a'i fod efallai'n byw yn annibynnol yn newid ei statws na'i hawl i wasanaethau neu amddiffyniad o dan Ddeddf Plant 1989.

Mewn deddfwriaeth, diffinnir niwed sylweddol fel cam-drin plentyn neu amharu ar ei iechyd a'i ddatblygiad, o'i gymharu â'r hyn y gellid ei ddisgwyl yn rhesymol gan blentyn tebyg.

Dylai pawb:

- fod yn effro i ddangosyddion posib niwed, cam-drin ac esgeuluso;
- bod yn effro i'r perygl y gall plant ei wynebu o gamdrinwyr;
- rhannu eu pryderon fel y gellir casglu gwybodaeth i gynorthwyo wrth asesu anghenion plentyn a'i amgylchiadau;
- gweithio gydag asiantaethau i gyfrannu at gamau gweithredu sy'n angenrheidiol i ddiogelu a hybu lles y plentyn
- parhau i gefnogi'r plentyn a'i deulu.

Mathau o gam-drin:

- Cam-drin Corfforol
- Cam-drin Rhywiol
- Cam-drin Emosiynol
- Esgeulustod
- Cam-drin Ariannol

Cam-drin corfforol

Gall cam-drin corfforol gynnwys taro, ysgwyd, taflu, gwenwyno, llosgi neu sgaldanu, boddi, mygu, neu gan achosi niwed corfforol i blentyn mewn ffordd arall. Gall niwed corfforol ddigwydd hefyd am fod rhiant/gofalwyr yn esgus symptomau afiechyd neu'n achosi'r symptomau hynny i blentyn neu oedolyn diamddiffyn sydd yn eu gofal. Disgrifir y sefyllfa hon yn gyffredin gan ddefnyddio termau fel salwch ffug neu wedi'i achosi gan eraill.

Dangosyddion Cam-drin Corfforol:

- cleisio, marciau neu anafiadau ar unrhyw ran o'r corff nad oes esboniad amdanynt
- cleisiau niferus - mewn clystyrau, yn aml ar ran uchaf y fraich, a rhan allanol y forddwyd
- llosgiadau sigaréts
- marciau cnoadau dynol
- esgyrn wedi torri
- sgaldiadau, gyda marciau sblash am i fyny
- llosgiadau niferus gydag ymyl sydd wedi'i diffinio'n glir.

Gall newidiadau mewn ymddygiad hefyd fod yn arwydd o gam-drin corfforol:

- ofn yr eir at rieni i ofyn am eglurhad
- ymddygiad ymosodol neu byliau difrifol o dymer
- gwingo wrth nesáu ato neu ei gyffwrdd
- amharodrwydd i newid, er enghraifft, mewn tywydd poeth
- iselder
- ymddygiad encilgar
- rhedeg i ffwrdd o'r cartref.

Cam-drin rhywiol

Mae cam-drin rhywiol yn ymwneud â gorfodi neu ddenu plentyn neu berson ifanc i gymryd rhan mewn gweithgareddau rhywiol p'un a yw'r plentyn yn ymwybodol o'r hyn sy'n digwydd ai peidio. Gall y gweithgareddau gynnwys cyswllt corfforol, gan gynnwys ymosodiad drwy dreiddio (er enghraifft trais neu ryw geneuol) neu weithredoedd heb dreiddiad megis mastyrbiad, cusanu, rhwbio a chyffwrdd y tu allan i ddillad. Gallant hefyd gynnwys gweithgareddau heb gyswllt, megis cynnwys plant wrth edrych neu gynhyrchu delweddau rhywiol, gwylio gweithgareddau rhywiol, annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd sy'n rhywiol amhriodol, neu feithrin perthynas amhriodol â phlentyn wrth baratoi ar gyfer cam-drin (gan gynnwys ar y rhyngrwyd). Nid oedolion gwrywaidd yn unig sy'n cam-drin yn rhywiol. Gall menywod hefyd gyflawni gweithredoedd o gam-drin rhywiol, fel y gall plant eraill hefyd.

Dangosyddion Cam-drin Rhywiol:

- poen neu gosi ar yr organau cenhedlu
- cleisio neu waedu ger yr organau cenhedlu
- clefyd a drosglwyddir yn rhywiol
- haint neu redlif o'r wain
- poen yn y stumog
- anghysur wrth gerdded neu eistedd
- beichiogrwydd

Mae newidiadau mewn ymddygiad a all hefyd fod yn arwydd o gam-drin yn cynnwys:

- newidiadau sydyn neu ddiesboniad mewn ymddygiad, e.e. bod yn ymosodol neu'n dawedog
- ofn cael ei adael gyda pherson penodol neu grŵp o bobl
- cael hunllefau
- rhedeg i ffwrdd o'r cartref, gwybodaeth rywiol sydd y tu hwnt i'w oed neu ei lefel ddatblygiadol
- darluniau neu iaith rywiol
- problemau bwyta fel gorfwyta neu anorecsia
- hunan-niweidio neu lurguniad, weithiau'n arwain at ymgais i ladd ei hun
- dweud bod ganddo gyfrinachau na all ddweud wrth neb amdanynt
- dim caniatâd i gael ffrindiau (yn enwedig yn ystod y glasoed)
- ymddwyn mewn ffordd rywiol gignoeth tuag at oedolion

Cam-drin emosiynol

Cam-drin emosiynol yw trin plentyn yn emosiynol wael yn barhaus fel bod hynny'n achosi effaith andwyol ddifrifol barhaus ar ddatblygiad emosiynol y plentyn. Gall gynnwys cyfleu i'r plentyn ei fod yn ddiwerth neu'n ddigariad, yn annigonol neu mai ei unig werth yw ei fod yn diwallu anghenion unigolyn arall. Gall gynnwys gosod disgwyliadau ar blentyn sy'n anaddas i'w oed a'i ddatblygiad. Gall gynnwys peri i blant deimlo'n ofnus neu mewn perygl yn aml, neu ecsbloetio neu lygru plentyn.

Dangosyddion Cam-drin Emosiynol:

- ymddygiad niwrotig e.e. pwdu, troi'r gwallt, siglo
- ddim yn gallu chwarae
- bod ag ofn gwneud camgymeriadau
- anhwylderau lleferydd sydyn
- hunan-niweidio
- ofni yr eir at riant ynglŷn â'i ymddygiad
- oedi datblygiadol o ran cynnydd emosiynol

Gall newidiadau mewn ymddygiad a all fod yn arwydd o esgeulustod gynnwys:

- eithafion goddefolrwydd neu ymosodedd
- gorymateb i gamgymeriadau
- hunan-ddirmyg ('Rwy'n dwp, yn hyll, yn ddi-werth etc.')
- ymateb amhriodol i boen ('Rwy'n haeddu hyn')

Esgeulustod

Esgeuluso yw methiant i ddiwallu anghenion corfforol a/neu seicolegol sylfaenol plentyn, sy'n debygol o arwain at amharu'n ddifrifol ar iechyd neu ddatblygiad y plentyn. Gall esgeuluso ddigwydd yn ystod beichiogrwydd o ganlyniad i gamddefnyddio sylweddau gan y fam. Ar ôl i blentyn gael ei eni, gall esgeulustod olygu rhiant neu ofalwr sy'n methu darparu digon o fwyd, dillad a lloches (gan gynnwys ei wahardd o'r cartref neu ei adael); peidio ag amddiffyn y plentyn rhag niwed neu berygl corfforol ac emosiynol; peidio â sicrhau goruchwyliaeth ddigonol (gan gynnwys defnyddio rhoddwyr gofal annigonol); neu beidio â darparu mynediad i ofal neu driniaeth feddygol briodol. Gall hefyd gynnwys esgeuluso anghenion emosiynol sylfaenol plentyn, neu fethu ymateb iddyn nhw.

Dangosyddion Esgeulustod:

- chwant bwyd yn gyson, weithiau'n dwyn bwyd oddi ar blant eraill
- yn frwnt neu'n drewi'n aml
- colli pwysau, neu fod dan bwysau'n gyson
- dillad anaddas ar gyfer yr amodau.

Gall newidiadau mewn ymddygiad a all fod yn arwydd o esgeulustod gynnwys:

- cwyno am fod yn flinedig drwy'r amser
- peidio â gofyn am gymorth meddygol a/neu beidio â mynd i apwyntiadau
- bod ag ychydig o ffrindiau
- sôn am gael ei adael ar ei ben ei hun neu heb oruchwyliaeth.

Cam-drin ariannol

Mae'n cynnwys:

- rhywun yn dwyn arian neu eiddo arall oddi wrtho;
- cael ei dwyllo
- rhoi pwysau ar bobl o ran arian neu eiddo arall
- rhywun yn camddefnyddio’i arian neu eiddo arall
- nid yw ei anghenion o ran gofal a chymorth, a ddarperir drwy daliadau uniongyrchol, yn cael eu diwallu
- cwynion bod eiddo personol ar goll

ATODIAD D

Camfanteisio ar Ymddiriedaeth

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi bod angen i holl staff addysg wybod bod ymddygiad amhriodol, gyda neu tuag at blant, yn annerbyniol. Yn benodol, o dan Ddeddf Troseddau Rhywiol 2003, mae'n drosedd i berson dros 18 oed (er enghraifft, athro/athrawes, gweithiwr ieuenctid) gael perthynas rywiol â phlentyn dan 18 oed lle mae'r person mewn swydd o ymddiriedaeth mewn perthynas â’r plentyn hwnnw, hyd yn oed os yw'r berthynas yn gydsyniol. Mae hyn yn berthnasol pan fydd y plentyn mewn addysg amser llawn ac mae'r person yn gweithio yn yr un sefydliad â'r plentyn, hyd yn oed os nad yw'n addysgu'r plentyn.

Yn y Gwasanaeth Addysg, mae'r holl berthnasoedd rhwng staff ac ysgolion yn seiliedig ar ymddiriedaeth. Yn gyffredinol, gellir disgrifio perthynas o ymddiriedaeth fel un lle mae un person mewn swydd gyfrifol neu mae ganddo ddylanwad dros y llall, yn rhinwedd ei waith neu natur y gweithgaredd. Efallai bydd gan yr unigolyn sydd mewn swydd gyfrifol y pŵer i ganiatáu cynnydd neu fethiant. Gall eu perthynas gael ei gwyrdroi gan ofn neu ffafr. Mae'n hanfodol i'r rheini mewn swyddi cyfrifol o'r fath ddeall y pŵer mae hyn yn ei roi iddynt dros y rhai maent yn gofalu amdanynt, a'r cyfrifoldeb y mae'n rhaid iddynt ei arfer o ganlyniad i hyn. Er bod perthynas o ymddiriedaeth yn bodoli, bydd caniatáu i berthynas ddatblygu mewn ffordd a allai arwain i berthynas rywiol yn anghywir. Bydd perthynas rywiol yn y bôn yn anghyfartal mewn perthynas o ymddiriedaeth, ac mae felly'n annerbyniol. Mae hefyd yn annerbyniol oherwydd byddai'r berthynas o ymddiriedaeth broffesiynol yn cael ei newid.

Mae Deddf Troseddau Rhywiol (Diwygiad) 2003 yn nodi cyfres o alwedigaethau y mae'r deddfau Camddefnyddio Swydd o Ymddiriedaeth yn berthnasol iddynt. Mae hyn yn cynnwys unrhyw un sy'n gweithio mewn sefydliad addysgol.

Prif ddiben y darpariaethau Camfanteisio ar Ymddiriedaeth yw darparu amddiffyniad i bobl ifanc 16 ac 17 oed yr ystyrir eu bod yn agored iawn i sefyllfa lle gall pobl mewn swydd gyfrifol neu swydd ag awdurdod yn eu bywydau gam-fanteisio arnynt.

Yn amodol ar nifer o ddiffiniadau cyfyngedig, mae'n drosedd i berson mewn swydd gyfrifol gymryd rhan mewn unrhyw weithgaredd rhywiol â pherson dan 18 oed y mae ganddo berthynas o ymddiriedaeth ag ef, heb ystyried yr oed cydsynio, hyd yn oed os yw sail eu perthynas yn gydsyniol.

Mae perthynas yn bodoli lle mae aelod o staff neu wirfoddolwr mewn swydd lle mae ganddo bŵer neu ddylanwad ar bobl ifanc 16 ac 17 oed yn rhinwedd y gwaith neu natur y gweithgaredd a wneir.

Mae'r egwyddorion yn berthnasol, beth bynnag yw'r cyfeiriadedd rhywiol: nid yw perthnasoedd cyfunrhywiol na heterorywiol yn dderbyniol mewn swydd o ymddiriedaeth. Maent yr un mor berthnasol i bawb, heb ystyried rhyw, hil, crefydd, cyfeiriadedd rhywiol nac anabledd. Mae hyn yn faes lle mae'n bwysig iawn osgoi unrhyw ystrydebau rhywiol neu ystrydebau eraill. Yn ogystal, mae'n bwysig cydnabod bod menywod yn ogystal â dynion yn gallu camddefnyddio swydd o ymddiriedaeth.

Dylai'r holl staff sicrhau bod eu perthynas â phobl ifanc yn briodol i'w hoed a'u rhyw, gan ofalu nad yw eu hiaith a'u hymddygiad yn ysgogi sylwadau neu ddyfaliad. Mae angen i aelodau o staff fod yn bwyllog ac yn ystyriol wrth ddelio ag agweddau, ymarweddiad ac iaith, yn enwedig pan fyddant yn ymdrin â bechgyn a merched yn eu glasoed.

Atodiad E

Dyma'ch cysylltiadau yn yr awdurdod lleol:

Anneliese Donovan (Swyddog Diogelu Addysg)
Addysg, Hamdden a Dysgu Gydol Oes
Ffôn: 01639 763363/07855 079790
E-bost: a.donovan3@npt.gov.uk

Holly Sayce (Dirprwy Swyddog Diogelu Addysg)
Addysg, Hamdden a Dysgu Gydol Oes
Ffôn: 01639 07890402145
E-bost: h.sayce3@npt.gov.uk

John Burge (Cydlynydd - Tîm Plant a Theuluoedd)
Addysg, Hamdden a Dysgu Gydol Oes
Ffôn: 01639 763598/07980 926009
E-bost: j.burge@npt.gov.uk

Pwynt Cyswllt Unigol (ar gyfer yr holl adroddiadau newydd)
Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc
Castell-nedd
Ffôn: 01639 686802
E-bost: spoc@npt.gov.uk

Chris Millis (Pennaeth Datblygu Addysg)
Addysg, Hamdden a Dysgu Gydol Oes
Ffôn: 01639 763226
E-bost: c.d.millis@npt.gov.uk

Stephanie Evans (Rheolwr AD)
Gwasanaethau Strategaeth a Chorfforaethol
Ffôn: 07805 666467
E-bost: S.Evans2@npt.gov.uk

Chris Frey-Davies (Prif Swyddog: Diogelu (plant ac oedolion))
Canolfan Ddinesig Castell-nedd
Ffôn: 01639 685763
E-bost: c.frey-davies@npt.gov.uk

Tîm Dyletswydd Brys (Ar gyfer pryderon y tu allan i oriau mewn perthynas â phlant)

Ffôn: 01639 895455
E-bost: edt@npt.gov.uk

Mewn perthynas â chosb gorfforol:

Os ydych chi'n dyst i gosb gorfforol, ffoniwch Heddlu De Cymru ar:
101 neu 999 ar gyfer argyfyngau
E-bost: SWP101@south-wales.police.uk
neu gallwch roi gwybod drwy'r teclyn adrodd isod
https://www.south-wales.police.uk/ro/report/ocr/af/how-to-report-a-crime/

Os oes gennych bryderon neu ddatgeliad mewn perthynas â chosb gorfforol, cysylltwch â thîm Pwynt Cyswllt Unigol yr awdurdod lleol.